

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

คำถามว่า “การรับรู้ข่าวสาร มีความสำคัญอย่างไรกับชีวิตของเรา” น่าจะเป็นคำถามที่เหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิต ทั้งในเรื่องการดำเนินธุรกิจและชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตในสังคมซึ่งมีแต่ความเร่งรีบแข่งขัน การพัฒนาด้านประชากรก้าวไม่ทันการเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดเป็นปัญหาต่างๆในสังคม อาทิเช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม และแม้แต่ปัญหาทางเพศ

ทุกๆ วันเราจะได้เห็นหรือได้ยินข่าวการฆ่ากันตาย การข่มขืน ข่าวอุบัติเหตุ ตามหน้าหนังสือพิมพ์ ทางโทรทัศน์ หรือวิทยุ ซึ่งข่าวต่างๆ เหล่านี้นับเป็นส่วนสำคัญที่ถ่ายทอดเรื่องราวข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมให้เราได้รับรู้ และหลายอย่างนับเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งเป็นประโยชน์ เพราะแม้ภัยร้ายเหล่านี้ยังไม่ได้เกิดกับตัวเอง แต่เราก็สามารถล่วงรู้ถึงสาเหตุ กระบวนการและผลลัพธ์ รวมทั้งวิธีการป้องกันจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ของผู้อื่นที่ถ่ายทอดผ่านมาทางสื่อมวลชน ช่วยให้เราสามารถระมัดระวังตัว และป้องกันหลีกเลี่ยงไม่ให้มีโอกาสเกิดขึ้นกับตัวเอง และการรายงานข่าวนี้เอง ถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของสื่อมวลชน

Mcquail ได้อธิบายว่า

สื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ หรือสิ่งที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ หรือสิ่งที่บุคคลไม่สามารถประสบด้วยตัวเองได้

Laswell (1948) เองก็ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่หลักของสื่อไว้ 3 ประการ คือ การเฝ้ามองสิ่งแวดล้อม การเชื่อมโยงสถาบันต่างๆในสังคม และการถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งต่อมาในปี 1959 Charles Wright เองก็ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของสื่อไว้ 4 ประการก็คือ การเฝ้ามองสิ่งแวดล้อมโดยแนวคิดของ Wright ได้แยกประเภทของการเฝ้ามองสิ่งแวดล้อมว่ามีประโยชน์ต่อในระดับต่างๆ กันคือ สังคม บุคคล กลุ่มย่อย และวัฒนธรรม

สุรพงษ์ โสชนะเสถียร (2533) ได้เขียนถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า

การสอดส่องแจ้งข้อเท็จจริงให้กับสังคม (Surveillance) โดยการรายงานข่าวและการนำเสนอข่าว (News) ที่เกิดขึ้น แจ้งให้ประชาชนรับทราบ การนำเสนอข่าวจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากเหตุการณ์ หรือแหล่งข่าว มิใช่การตีความ และสอดใส่ค่านิยมส่วนตัวของสื่อมวลชน

ทำให้สมาชิกในสังคมได้รับทราบข่าวสาร และการเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น ทั้งภายในและภายนอกสังคมได้อย่างทั่วถึง โดยพร้อมกันทันที ทุกคนในสังคมจึงเกิดความ รู้สึกว่าตนเองมีโอกาสได้ล่วงรู้ข่าวสารการเคลื่อนไหวของสังคม และสามารถเตรียมการแก้ไข หรือหาวิธีป้องกันเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เท่ากับบุคคลอื่นๆ (Wright)

ทั้งนี้การทำหน้าที่ในการให้ข่าวสารที่เตือนภัยของสื่อได้ปรากฏอยู่ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ วิทยุ รูปแบบการนำเสนอก็แตกต่างกันออกไป ทั้งในรูปแบบของ รายการข่าว สารคดี หรือแม้แต่รายการประเภทบันเทิง เช่น ละคร เกมโชว์ ทอล์คโชว์ สำหรับรายการ ที่ให้ข่าวสารเตือนภัยทางโทรทัศน์นอกเหนือจากข่าว อาทิสารคดี “สัมผัสที่ 6” มุ่งเน้นการป้องกัน อันตรายที่เกิดขึ้นจากความประมาทต่างๆ รายการ “ตามล่าหาความจริง” ซึ่งมุ่งนำเสนอค้นหาความจริง ของวิธีการของเหล่ามิชชันนารี จากเหตุการณ์อาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

รายการโทรทัศน์เฉียด นับเป็นรายการโทรทัศน์รูปแบบทอล์คโชว์ที่มีเนื้อหานำเสนอเรื่องราวที่เป็นอุทาหรณ์แก่ผู้ชมคนอื่น เกี่ยวกับเหตุการณ์ของผู้ที่ผ่านรอดเหตุการณ์อันเลวร้ายหรืออันตรายถึงชีวิต มาได้ ทั้งเหตุการณ์ อุบัติเหตุ อาชญากรรม และภัยอื่นๆที่บางคนอาจไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นได้

คอลัมน์บันเทิงทีวีทางหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 11 มีนาคม 2538 ได้เขียนวิจารณ์ถึง รายการ เฉียด ไว้ว่า

คืนก่อนคุณไตรภพ เชิญแม่บ้านรายหนึ่งมานั่งเล่าถึงประสบการณ์ที่ตัวเองหวัดสูญเสียดู๊กน้อยวัยไรเดียงสาไป โดยแม่บ้านรายนี้เล่าให้ฟังว่า ได้เอาลูกออกไปอาบน้ำในอ่างนอกบ้าน แล้วนึกขึ้นได้ว่า ลืมปิดเตาแก๊สในครัว จึงได้ปล่อยให้ลูกนั่งดินน้ำจ่อมแฉงคนเดียวในอ่างน้ำเพียงเสี้ยววินาที กลับออกมาอีกทีเจอลูกน้อยจมน้ำนอนแน่นิ่งไปแล้ว โชคดีที่คุณหมอช่วยชีวิตลูกไว้ทัน ไม่เช่นนั้นต้องเสียใจไปจนวันตาย

ทั้งหมดเกิดขึ้นจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผมเข้าใจว่าคำบอกเล่าของแม่บ้านรายนี้ คงจะสะกิดใจผู้ชมไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะบรรดาแม่บ้านทั้งหลายที่นั่งจ้อยหน้าจอทีวี อย่างน้อยที่สุดเหตุการณ์ทำนองนี้คงจะไม่เกิดขึ้นแก่ครอบครัวของคุณ

และล่าสุดคืนวันอังคารที่ผ่านมา คุณไตรภพก็ได้เชิญผู้ร่วมรายการอีกท่านหนึ่งเป็นสุภาพสตรี มาเล่านาทีชีวิตให้ฟังว่า เธอได้สวมใส่สร้อยคอและเลศข้อมือทองคำรวมแล้วน้ำหนักหลายสิบบาท แพรวพราวไปทั้งตัว ไปยืนรอแท็กซี่ปากซอยหน้าบ้านเพื่อจะไปส่งที่โรงแรมดุสิตธานี ขณะที่ยืนรออยู่ทีนั้น ได้มีรถเก๋งดีดฟิล์มดำแล่นเข้าไปจอดเทียบพร้อมกับบอกว่า เป็นแท็กซี่หากินพิเศษ เมื่อท่านสุภาพสตรีท่านนี้ขึ้นไปนั่ง แทนที่คนขับจะพาไปโรงแรมดุสิต

กลับพาลหายไปและพอสบโอกาสก็ใช้อาวุธปืนยิงจนปางตายหวัง ปลดทรัพย์ แต่โชคดีรอดมาได้ เพราะมีพลเมืองดีช่วยไว้ทัน ครับ... ฟังสุภาพสตรีเล่าให้ฟัง คงไม่ต้องบอกว่าทำไมถึงเกิด หากไม่ใช่เพราะเครื่องประดับล่อตาล่อใจ ก็เป็นเครื่องช่วยเตือนใจผู้ชมไม่น้อยทีเดียว'

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทางผู้จัดจะมีวัตถุประสงค์ที่ดีในการผลิตรายการที่มีประโยชน์ เช่น รายการเฉียด แต่ในขณะเดียวกัน เนื้อหารายการเช่นนี้ก็อาจกลายเป็นข้อมูล เบาะแส ให้แก่ผู้ประกอบมิจฉาชีพได้ นอกจากนี้ บางเหตุการณ์ที่นำมาเสนอ อาจสร้างความหวาดกลัว ตื่นตระหนกเกินเหตุให้แก่ผู้ชม ทั้งนี้โดยปกติแล้วถึงแม้การตอบสนองทางด้านอารมณ์ของมนุษย์เรามักจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง แต่บ่อยครั้งการเรียนรู้เหล่านี้ เกิดขึ้นจากการสังเกต ความกลัวหลายอย่างไม่ได้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้รับบาดเจ็บเอง แต่เกิดจากการได้เห็นจากผู้อื่นกลัว หรือได้รับบาดเจ็บจากสิ่งที่น่ากลัว เช่นเดียวกันกับการ ประเมินความรู้สึกต่อสถานที่ บุคคลหรือสิ่งของ บ่อยครั้งมักทำไปโดยการรับรู้จากทัศนคติที่ถูกสร้างขึ้นโดยค้นแบบที่เห็น²

แต่ไม่ว่าจะเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในทางบวกหรือทางลบ ต่างก็กระทบถึงคนจำนวนมากไม่น้อย ทั้งนี้เพราะ รายการ “เฉียด” ถือว่าเป็นรายการที่มีจำนวนผู้ชมในอัตราที่มากพอสมควร คือ มีอัตราค่าโฆษณาประมาณ 125,000 บาทต่อนาที ซึ่งสูงกว่าอัตราค่าโฆษณาในช่วงข่าวประจำวันทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 ทั้งนี้ อัตราค่าโฆษณานี้บอกได้ถึงจำนวนของผู้ชมรายการเฉียดว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด ซึ่งโดยปกติแล้วอัตราค่าโฆษณาของรายการโทรทัศน์ที่สูงที่สุดคือ รายการในช่วงไพร์ม จะมีอัตราค่าโฆษณาอยู่ที่ประมาณ 150,000 บาทต่อนาที³

จากการศึกษาของ Barrie Gunter ในแต่ละปี สถิติอาชญากรรมถูกรายงานผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ หรือรายการข่าวโทรทัศน์ วิทยุ ได้สร้างภาพของโลกซึ่งเต็มไปด้วยอันตรายที่เพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับอาชญากรรม และความรุนแรง ซึ่งจริงๆแล้ว อะไรคือประสบการณ์ของประชาชนเกี่ยวกับอาชญากรรม และประชาชนตระหนักถึงการตกเป็นเหยื่ออย่างไรบ้าง และอะไรคือบทบาทที่สำคัญของโทรทัศน์ เมื่อเทียบกับประสบการณ์ตรงและอิทธิพลจากแหล่งข่าวอื่นๆ ที่จะปลูกฝังความเชื่อของประชาชนเกี่ยวกับความกลัวต่ออาชญากรรม พบว่า คนส่วนใหญ่จะประเมินค่าความเสี่ยงสูงกว่าความเป็นจริงต่อการที่จะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม และอาจส่งผลกระทบต่อระดับความวิตกกังวล ผู้หญิงจะกังวลเกี่ยวกับการถูกข่มขืน และมีแนวโน้มที่จะสูงกว่าความน่าจะเป็นเมื่อเทียบกับสถิติของโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อ มีหลักฐานว่าความกลัวต่ออาชญากรรม มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ 1 ใน 2 ของผู้หญิงที่ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า พวกเขาจะหลีกเลี่ยงการออกไปข้างนอกคนเดียวในเวลากลางคืน ทั้งนี้เพราะเหตุผลสำคัญคือกลัวที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม⁴

จะเห็นว่าการแสดงบทบาทหน้าที่ของรายการโทรทัศน์ “เชียด” ในการเฟื่องวังเดือนกั๊ให้กั๊กับ สังกั๊ม ถือว่เป็นหน้าทึที่ให้ประโชษณ์แก่สังกั๊มทึจะสมารถเตรียมตัวและป้องกันตัวเองจากภัยอันตราย ทึอาจจะเกิดขึ้นได้ แต่การแสดงบทบาทหน้าที่ของรายการ “เชียด” มีแต่คุณประโชษณ์จริงหรือ? เนื้อหา ของรายการซึ่แนะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับอาชญากรรม ภัยสังกั๊มสามารถก่อให้เกิดโทษในแง่มูมทึทึ้ผู้จัด และผู้ชมอาจไม่คาดคิดมาก่อน ดังซึ่ที่ได้เคยพบในงานวิจัยรายการประเภทใกล้เคียงกันนี้หรือไม่ และ หากมองในแง่ประโชษณ์แล้ว รายการนี้มีกลยุทธ์ในการนำเสนอรายการอ่ซึ่ทึจะสามารถดึงเอา เฉพาะด้านดีให้ผู้ชมสนใจติดตาม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่เป็นสิ่งที่น่าศึกษาเป็นอ่ซึ่ย้ง เพื่อทึจะเป็นแนว ทางสำหรับรายการประเภทนี้ต่อไปในอนาคต

ปัญหานำวิจัย

1. เนื้อหารายการโทรทัศน์เข็ดสุดคล้องกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนหรือไม่
2. กลวิธีในการเล่าเรื่องของรายการโทรทัศน์เข็ด กับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน
3. เพื่อทราบถึงผลกระทบในด้านบวกและด้านลบของรายการโทรทัศน์เข็ด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์ “เข็ด” ในแง่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน
2. เพื่อวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องในรูปแบบรายการโทรทัศน์เข็ด
3. เพื่อสำรวจและประมวลผลกระทบในด้านบวกและด้านลบของรายการโทรทัศน์เข็ด

ขอบเขตการวิจัย

วิเคราะห์ถึงลักษณะเนื้อหาและกลวิธีในการเล่าเรื่องรายการโทรทัศน์เข็ด ในแง่ของบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม โดยศึกษาเนื้อหาที่ออกอากาศในช่วงปี พ.ศ. 2538

นิยามศัพท์

การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ถึงเนื้อหาในแง่การทำหน้าที่ของรายการโทรทัศน์ “เข็ด” ในการคัดเลือกประเด็นเพื่อเฝ้าเตือนภัยให้แก่บุคคลในสังคมในฐานะสื่อมวลชน

วิธีการเล่าเรื่อง

วิธีในการนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในรายการ ในแง่องค์ประกอบของผู้ร่วมรายการและการกำหนดช่วงเวลาของเนื้อหาในแต่ละช่วง

ผลกระทบในด้านลบ

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ชมรายการโทรทัศน์ “เข็ด” ในด้านความกลัวและความวิตกกังวล ตลอดจนการเป็นช่องทางให้ผู้ประกอบมิชฌาชีพใช้ข้อมูลจากการชมรายการในการก่อคดี

ผลกระทบในด้านบวก

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ชมรายการโทรทัศน์ “เถิดค” ในแง่การใช้ประโยชน์ เช่นการนำเอาเรื่องราว ประสบการณ์ของผู้อื่นมาเป็นอุทาหรณ์ในการระมัดระวังตนเองจากอันตรายต่างๆ